

Олена Прищепя
(Рівненський державний гуманітарний університет)

Школа Піарів у Дубровиці на Волині як осередок освітньо-культурного життя наприкінці XVIII – початку XIX ст.

В сучасній вітчизняній історичній урбаністиці окрему нішу займає дослідження історії міст українських етнічних земель, які від кінця XVIII – до початку XX ст. перебували у складі Російської імперії і, зокрема, Правобережної України. Цей регіон, як відомо, довготривалий час входив до Речі Посполитої, відтак в імперську добу доволі складно інтегрувався в економічне, суспільне і культурне життя нової держави. Продукували новації, апробували уже напрацьовані схеми подальшого розвитку регіону насамперед міста Правобережжя.

Майже не дослідженою темою на сьогодні залишається процес формування їх культурного середовища. Під останнім розуміють той соціальний простір, у якому функціонує культура¹. Її вивчення як сфери насамперед духовного життя передбачає з'ясування взаємодії усіх груп міського соціуму у таких видах діяльності, як освіта, просвітницька діяльність (зокрема, поширення книжок), продукування і насичення інформаційного простору, організація масових культурних заходів тощо. Важливим чинником його формування виступає як держава, так і міська громадськість.

Ускладнює вивчення культурного середовища міст Правобережної України той факт, що їх мешканці належали до різних етнічно-релігійних, соціальних спільнот, відповідно тут могли одночасно розвиватися і співіснувати як традиційні культури окремих етносів (поляків, євреїв, українців, росіян), так і культура соціальної еліти. Остання уособлювалася насамперед із польською шляхтою.

Своєрідність етнічного і станового складу населення накладала відбиток і на культурний бік міського життя, оскільки одночасно співіснувало декілька культурних традицій: з одного боку – шляхетська (висока) культура, осередками

¹ Л. В. Кошман, *Город и городская жизнь в России XIX столетия: социальные и культурные аспекты*, Moskwa 2008, s. 7.

якої виступали навчальні заклади, маєтки власників міст – представників польської шляхти, шляхетські зібрання (зокрема, сеймики), а з іншого – традиційна народна культура. Основні характеристики останньої складала щоденна праця, сусідські стосунки, спільна релігійна практика, господарська поведінка, дозволя і розваги. Як стверджує А. Капеллер, окремі етнорелігійні групи в містах жили цілком ізольовано одна від одної і дотримувалися своїх традиційних культур².

Оскільки поляки (насамперед шляхта), незважаючи на виразне відставання в чисельності від корінного українського населення Правобережної України, визначали політичне й суспільне життя цього краю, то саме шляхетська культура могла найбільш відчутно впливати на формування міського культурного довкілля і продукувати новації, без яких неможливий подальший культурний розвиток.

Метою цієї публікації є з'ясування ролі польської шляхти наприкінці XVIII ст. у формуванні культурного довкілля одного із міських поселень Правобережної України – Дубровиці, яка за часів Речі Посполитої входила до складу Брест-Литовського воєводства, а в результаті другого її поділу (1793 р.) була включена до складу Російської імперії. Від 1795 р. перебувала у статусі повітового міста Волинського намісництва³, а згодом (1797 р.) на правах волосного центру (уже як містечко) увійшла до Ровенського повіту Волинської губернії⁴.

Основним джерелом для аналізу послужила опублікована Я. Гоффманом у 1934 р. „Księga wizyt generalnych szkoły o.o. Pijarów w Dąbrowicy z lat 1782–1804” (далі – „Книжка візитів”) у третьому томі щорічного видання „Rocznik Wołyński” (далі – „Рочник Волинський”)⁵. Зауважимо, що це джерело поки що недостатньо використовується для аналізу освітнього процесу на Волині, а для з'ясування формування міського освітньо-культурного середовища ще не залучалося.

З'яві як самого „Рочника Волинського”⁶, так і уміщеній у ній публікації матеріалів інспектування Едукаційною Комісією школи піарів у Дубровиці, без сумніву, треба завдячувати Якубу Гоффману – непересічному громадському і політичному діячеві часів Другої Речі Посполитої, який жив і працював у Рівному⁷. У переліку його численних громадських обов'язків була посада голови крайового комітету Волині спілки вчителів польських загальноосвітніх шкіл, на кошти якої видавався згадуваний щорічник. Ініціатор цього видання мав на меті ціль зробити доступними матеріали із різних галузей волинезнавства (історії, етнографії, археології, історичної географії, геології тощо) для використання в навчальному процесі. Залучення до співпраці відомих польських науковців, пошук, відбір та наукове описування уведених до обігу писемних джерел – власне усе, що складає археографічну культуру публікації, робить і сьогодні добру справу: „Рочник Волинський”, незмінним редактором якого був Я. Гоффман, залишається взірцем наукових регіональних часописів.

² А. Капеллер, *Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад*, tłum. z niem. Ch. Nazarkiewicz, red. nauk. M. Krikun, Lwów 2005, s. 118.

³ К. Арсеньев, *Статистические очерки России*, Sankt Petersburg 1848, s. 134.

⁴ Współczesna Dąbrowica (Dubrowica) posiada status miasta i stolicy rejonu w obwodzie rówieńskim.

⁵ J. Hoffman, *Księga wizyt generalnych szkoły OO. Pijarów w Dąbrowicy z lat 1782–1804*, „Rocznik Wołyński”, t. III, red. J. Hoffman, Równe 1934, s. 261–296.

⁶ „Rocznik Wołyński” („Рочник Волинський”) był wydawany w Równem od 1930 do 1939 r.

⁷ О. Прищепа, *Рівненські адреси Якуба Гоффмана, „Вулицями Рівного: погляд у минуле”*, Równe 2006, s. 74–76.

Високим науковим критеріям відповідала і публікація „Книжки візитів”, підготовлена самим Я. Гоффманом. Як вказано в примітках, рукопис цієї книжки був наданий колишнім куратором Волинського шкільного округу Казимиром Шельонговським (Kazimierz Szelaḡowski), який на момент її опублікування очолював Віленський шкільний округ⁸. До публікації цього джерела були долучені окремі звіти про інспектування дубровицької школи, які проводилися вже після 1804 року (1808–1809 рр.) і які були виявлені Я. Гоффманом у фондї „Архіву кураторії Віленської” (останній зберігався у музеї Чарторийських у Кракові)⁹.

Школа піарів (колегіум) у Дубровиці була заснована маршалком Великого князівства Литовського (далі – ВКЛ) Яном Каролем Дольським ще в 1784 р.¹⁰. Цей чернечий орден багато прислужився до розвою освіти на теренах Речі Посполитої і в другій половині XVIII ст. вже міг скласти конкуренцію Товариству Ісуса – єзуїтам. Навчальні заклади піарів („отців набожних шкіл”) користувалися неабиякою популярністю у польської шляхти, значна частина якої надавала освіті підростаючого покоління вагомому значення, розцінюючи її як певну соціальну ознаку належності до вищих верств суспільства.

Реалізовані на практиці реформи у галузі освіти, запропоновані відомим представником ордену піарів – Станіславом Конарським (1700–1773) лягли в основу реформування освіти, яку після першого поділу Польщі (від 1773 р.) проводила Едукаційна Комісія (Komisja Edukacji Narodowej). Підпорядкована їй мережа навчальних закладів Правобережної України нараховувала разом із двома школами піарів (Межирич Корецький, Дубровиця) 16 шкіл «вищого рівня» – середніх навчальних закладів, близько двох десятків парафіяльних і окремі приватні школи¹¹.

На відміну від академічних (відділових і підвідділових) шкіл Речі Посполитої, які після першого поділу входили до двох навчальних округів – українського і волинського Польської провінції і підпорядковувалися головній школі – Ягеллонському університету в Кракові, школа піарів в Дубровиці, як і решта шкіл цього чернечого ордену мала бути включена до окремого піарського округу. Враховуючи географічні координати місця розташування Дубровиці, її навчальний заклад відносився до Литовської провінції і був підзвітний головній школі ВКЛ – Віленській академії (університету). В роки між першим і другим поділом Польщі інспектувати її уповноважувалися як генеральні візитатори шкіл народових, делеговані Віленською академією – Францішек Беньковський (Franciszek Bieńkowski¹²), Владислав Тауткевич (Władysław Tautkiewicz), Давид Пілховський (Dawid Pilchowski), Ян Ердман (Jan Erdman), Якуб Якса (Jakub Jaxa), Якуб Петрусевич (Jakub Petruszewicz), так і виконуючі їх функції: ректор любешовської школи Йозеф Маргварт (Józef Marguart), а також ректор поліського

⁸ J. Hoffman, „Księga wizyt...” s. 261.

⁹ Tamże, s. 296.

¹⁰ Н. И. Теодорович, *Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии*, т. II: Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский, Рочзайów 1889, s. 610.

¹¹ О. М. Дзюба, *Едукаційна Комісія 1773–1794*, „Енциклопедія історії України: в 5 т.”, т. 3, red. W. Smolij i in., Kijów 2005, s. 15–16.

¹² T. Wierzbowski, *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Monografia historyczna*, т. I, Warszawa 1911, s. 102.

відділу (округу) із центром у Пінську Ігнатій Буховецький (Ignacy Buchowiecki)¹³.

Наприкінці 90-х рр. XVIII ст. (від 1798 р.), вже після входження до складу Російської імперії, з її діяльністю знайомилися шкільні інспектори Литовської провінції Костянтин Якуцевич (Konstanty Jakuciewicz), Міхал Скірневський (Michał Skirniewski), Йозеф Островський (Józef Ostrowski)¹⁴, а починаючи від 1803 р., коли був створений Віленський навчальний округ – візитатори шкіл Волинської, Подільської і Київської губерній – Тадей Чацький (Tadeusz Czacki), Людвік Кропінський (Ludwik Kropiński), Філіп Плятер (Filipp Plater)¹⁵. Зауважимо, що у „Книжці візитів” відсутня інформація про перевірки діяльності школи упродовж 1789–1799 рр. Припускаємо, що в цей складний для усієї Речі Посполитої час її взагалі могли не інспектувати. Забігаючи наперед відзначимо найбільш розлогі коментарі щодо стану справ у підзвітній школі, зафіксовані Т. Чацьким у 1803 р.

За статусом дубровицька школа вважалася підокружною (підвідділовою), відтак – трьохкласною. Однак як і у вищій за ієрархією академічній школі – Пінській окружній – тут також навчання тривало шість років із дворічним терміном перебуванням у кожному класі.

За даними „Географічного і економічного опису Волинської губернії 1798 р.” у Дубровиці нараховувалося 323 двори і мешкало 1807 мешканців¹⁶. Не маючи поки що чітких даних про соціальний склад її населення услід за Т. П. Брянцевою припускаємо, що найбільш чисельними соціальними групами тут були міщани і селяни¹⁷. Оскільки Дубровиця була вотчинним володінням графа Плятера¹⁸, серед її мешканців мали бути і залежні селяни. Представництво шляхетського стану, який формували поляки за етносом і католики за віросповіданням мало бути на порядок нижчим. Т. П. Брянцева подає дані, що у волинських містах шляхта складала від 8 % до 30 % його населення¹⁹. Припускаємо, що показник 10 % представництва шляхти у складі населення Дубровиці міг бути цілком реальним.

Повтортаючись до „Книжки візитів” наголосимо, що школу піарів у Дубровиці можна вважати одним із основних складових компонентів її культурного довкілля, твореного насамперед польською шляхтою. Без сумніву, до вогнищ його формування була причетна і резиденція власника містечка, й увесь комплекс кляштору піарів у Дубровиці включно із костелом Св. Іоанна Хрестителя. Однак саме навчальний заклад міг з часом поєднати під одним дахом представників різних верств міського населення, відтак продемонструвати культурну взаємодію, поширити освіту на усе ширший міський загал.

¹³ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 261, 264, 267-168, 271-172, 275, 278.

¹⁴ Тамże, s. 281-285.

¹⁵ Тамże, s. 286-296.

¹⁶ Принагідно автор дякує за інформацію із цього джерела, отриману від О. М. Карліної, яка мала змогу познайомитися із ним у Російському державному військово-історичному архіві і готує його розлогі аналіз.

¹⁷ Т. П. Брянцева, *Топографічні описи губерній Правобережної України 1798/1799 рр. як джерело до вивчення історії міст*, „Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку”. Тези доповідей республіканської наради, грудень 1988 р., Київ 1988, s. 86-89.

¹⁸ За даними М. Теодоровича, серед власників Дубровиці був гр. Михайло Казимирович Броель-Плятер (народ. 1777 р.). Ймовіріше, у звітах мова йде про нього, чи його батька: Н. И. Теодорович, *Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии*, т. II. Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский, Рочзайов 1889, s. 611.

¹⁹ Т. П. Брянцева, *Топографічні описи...*, s. 87-88.

Tadeusz Czacki (1765-1813)

Źródło: <http://emmcz.w.interia.pl/>

У цьому сенсі важливо з'ясувати – кого „притягував” указаний освітянський осередок і що міг запропонувати міській громаді. Безумовно, незаперечна заслуга самих піарів у тому, що в Дубровиці, – віддаленій чималими відстанями від головних освітянських вогнищ, достатньо успішно функціонувала школа. Цей навчальний заклад став рідною домівкою для усього колективу школи. Її учительський склад був малочисельним (один учитель на кожен клас): відтак три вчителі, ректор і префект школи. З часом штат поповнився вчителем французької і німецької

мов (звіт за 1798 р.)²⁰. На відміну від василіанських шкіл, які також інспектували представники Едукаційної Комісії²¹, навчальний процес і професійна майстерність учителів школи піарів у Дубровиці оцінювалися переважно позитивно. Однак учительський колектив не був усталений, він постійно оновлювався, і лише окремі учителі працювали по декілька років поспіль²². Чисельність учнів не була сталою і коливалася від 121 особи (1784 р.) – до 81 (1808 р.)²³. Найбільше учнів було охоплено навчанням у 1803 р. – 150 дітей²⁴.

У рік збору інформації для опису Волинської губернії (1798) у школі навчалася 127 учнів²⁵. Якби усі вони були із родин мешканців Дубровиці, то їх частка у всьому міському населенні складала б 6,4%. Однак школу відвідувало чимало дітей повітової шляхти (переважно Пінського повіту). Тому припускаємо, що частка міських дітей була на порядок меншою (приблизно 3%).

Хоча у першу чергу сюди віддавали на навчання своїх дітей шляхтичі, проте завдячуючи Т. Чацькому, який уперше 1803 року започаткував традицію фіксувати інформацію про соціальний склад учнів, відомо, що на той час зі 150 учнів 30 школярів належали до різних інших станів (20 %), і поміж них не було жодного вихідця із селянських родин²⁶. І в подальшому школу відвідували діти із різних прошарків міського соціуму. У 1808 р. тут навчалася 10 дітей міщан, 6 синів уніатських священників²⁷, а вже наступного року ця група учнів нараховувала до двох десятків осіб, окрім того поповнилася ще й трьома вихідцями із сільського стану. В загальній чисельності учнів (93 особи) частка вихідців із податних прошарків населення продовжувала зростати і складала 26 %²⁸. Таким чином, школа піарів у Дубровиці продовжувала приймати на навчання не лише шляхетських синів, а й залучати через освіту до соціальної комунікації усе більше міщан.

Гуртувала школа навколо себе і батьків учнів. Хоча навчання було безкоштовним, однак дітей незалежно від станової приналежності потрібно було одягати, забезпечувати харчуванням, житлом (при школі не завжди існував конвiкт, який утримувався коштом піарів). У 1803 р. зі 120 молодих шляхтян 94 особи проживали в конвiкті за кошти батьків, решту утриманців фінансував Каласантій Олізар (Kalasanty Olizar)²⁹, а двох убогих шляхтян – піари³⁰. Припускаємо, що вихідці із інших соціальних груп могли проживати в рідних домівках, чи то винаймати житло у містечку, і їхні батьки теж брали посильну

²⁰ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 281-284.

²¹ Е. Крыжановский, *Учебные заведения в русских областях Польши в период ее разделов*, „Киевская старина”, т. 1, № 2, 1882, s. 262-300; т. 1, № 3, 1882, s. 441-478.

²² У „Книжці візитів” згадуються професори Рафал Данілович (Rafał Daniłowicz) і Домінік Серафінович (Dominik Serafinowicz), які працювали по два роки поспіль: J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 264, 267, 271, 275.

²³ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 262, 291.

²⁴ Там же, s. 289.

²⁵ Там же, s. 281.

²⁶ Там же, s. 287.

²⁷ Там же, s. 291.

²⁸ Там же, s. 293.

²⁹ У примітках до „Книжки візитів” Я. Гофман уточнює, що Каласантій Олізар мав титул підкоморного його королівської милості, був кавалером ордену Св. Станіслава: J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 287.

³⁰ Там же, s. 287.

участь у їх вихованні та утриманні. Таким чином, між дітьми й батьками міг існувати тісніший зв'язок, через який інформація, почута на уроках, почерпнута із книг ставала доступною й сімейному оточенню.

Об'єднувала навколо себе школа піарів і ширший шляхетський загал. Його представництво не відмовлялося від запрошень бути присутніми на публічних іспитах і, таким чином, реалізувало свої добродійні наміри. Подібна взаємодія зі шкільним осередком надавала місцевій еліті можливість продемонструвати свою шляхетську поведінку, потяг до консолідації, та, врешті, культурно провести дозвілля. Шкільні інспектори Едукаційної Комісії у звітах про дубровицьку школу звертали увагу на публічний характер річних іспитів, на яких були присутні „різні обивателі”, а також власник Дубровиці Плятер³¹.

За результатами навчання у попередньому навчальному році публічні іспити завершувалися врученням найбільш здібним учням «королівських дарунків» – медалей. Цей почесний обов'язок випадав також добірному товариству гостей і, зокрема, Плятеру, який „bywanie na prywatnych publicznych i examinach oddając sprawiedliwość dobrze uczącym się, pomnoża zapal do nauk, a zmniejsza liczbę opieszalych”³². Візитатори підкреслювали шанобливе ставлення до нього як вчителів, так і учнів, а також усіх мешканців містечка.

Принагідно відзначимо, що серед нагороджених були учні, відомі подальшою своєю участю у суспільно-політичному і громадському житті: Лукаш Голембиовський (Łukasz Gołębiowski)³³, Алойзи Фелінський (Alojzy Feliński)³⁴, Антоній Мошинський (Antoni Moszyński)³⁵ та ряд інших.

Значну роль будь-яка школа відіграє в поширенні книжкової культури. Не склала виняток й дубровицька школа, у якій на підставі шкільного статуту, розробленого Едукаційною Комісією і доведеного до відома усіх шкіл, для навчальних і виховних цілей мала бути створена власна бібліотека. Однак ще довгий час її репертуар складала книжки кляшторної збірки. Як і повсюди у монастирських бібліотеках, це могла бути література богословського змісту, твори античних авторів та різні книжки гуманітарних галузей знань, однак переважна їх більшість уже не відповідала потребам нової навчальної програми.

Головний інспектор Київської, Подільської і Волинської губернії Т. Чацький, інспектуючи у 1803 р. тоді вже на території Волинської губернії школу піарів у Дубровиці залишив такий запис у „Книжці візитів”:

Biblioteka jest klasztorna – szkolnej nie masz, a w klasztorney ksiąg potrzebnych prawie nie ma ani Polak swoich dziejów, ani uczoney dzieł czyniących epokę w

³¹ Там же, s. 266, 272, 288.

³² J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 292.

³³ Лукаш Голембиовський (1773-1849) – уродженець Пінського повіту, відомий польський науковець, автор низки праць з історії Польщі. Секретар Товариства приятелів наук у Варшаві, у 30-х рр. XIX ст. працював бібліотекарем публічної бібліотеки у Варшаві: J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 262.

³⁴ Алойзи Фелінський (1771-1820) – польський поет, драматург, вчений. Сподвижник Т. Чацького. У 1819 р. очолив Кременецький ліцей: В. Ершов, *Польська література Волині доби романтизму: генеалогія мемуаристичності*, Żytomierz 2008, s. 106-107.

³⁵ Антоній Мошинський (1800-1893) – уродженець Волині, відомий релігійний і педагогічний діяч, автор джерелознавчих студій, перекладав з латини. Окрім Дубровиці навчався у Кременці. Обіймав посаду ректора школи у Любешові, потім у Пінську: J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 291.

historii postępków rozumu ludzkiego, ani uczący się dobrych prawidłowych dzieł nie znajdzie, i tylko kilka jest, które udzielić mogą naukę, a w tych liczbie jest in folio nieco bracowna encyklopedya. Są niektóre ale w małej liczbie do nowego stanu fizyki potrzebne książki – wogule mówiąc, widzieć można zbiór jako zaród, ale nie jako zbiór ksiąg³⁶.

Того ж року ректор школи Хлебовський (Chlebowski) мав намір виділити на потреби шкільної книгозбірні 500 злотих³⁷, однак судячи зі звітів про перевірку школи у наступні роки, він не був реалізований. Проте у 1809 р. тодішній ректор школи Фердинанд Серафінович (Ferdynand Serafinowicz) подарував шкільній бібліотеці чимало книг зі своєї власної бібліотеки, які навіть після його виїзду з Дубровиці (1810 р.) залишилися у користуванні учительсько-учнівського колективу школи піарів³⁸.

Був ще один шлях, який торував дорогу книжці насамперед до учня, а вже через нього й до родинного оточення: в дубровицькій школі вже існувала практика дарунків книжок найкращим учням. Про це довідемося із запису візиту 1789 р., в заключній частині якого давалася рекомендація преміювати школярів підручниками, але такими, які б друкувалися у друкарнях академічних (вищих навчальних закладів) за ціною, яку призначають друкарі. На ці ж потреби можна було використовувати частину коштів, які надходили безпосередньо від Едукаційної Комісії на фінансування підпорядкованих їй навчальних закладів³⁹.

Відомо, що трьохступенева система освіти, яку упроваджувала в життя Едукаційна Комісія, залишала простір і для створення початкових шкіл – парафіяльних⁴⁰. Однак за досліджуваною звітною документацією діяльність такої в Дубровиці не простежується. Натомість як позитивний момент у справі поширення освіти розглядається функціонування приватного навчального закладу, який, як і школа піарів, перебувала у підпорядкуванні Комісії.

Початок XIX ст. був часом, коли реалізувалися перші освітні проекти для доньок із шляхетських родин. У звіті за 1808 р. йде мова про діяльність в Дубровиці жіночого пансіону, який утримував Ян Гонзал (Jan Gonzal) разом зі своєю дружиною. У школі піарів він викладав французьку мову. У його пансіоні одночасно проживало й навчалося 9 панянок. Хоча плата за навчання була доволі високою (складала 40 дукатів), отримані освітянські послуги компенсували витрати батьків: учениць навчали французької й німецької мов, малюванню, науки моральної, початкам географії, історії, гри на фортепіано. Скупі на похвалу візитатори Едукаційної Комісії не могли не звернути увагу на позитивні результати праці утримувачів цього навчального закладу, вказавши, що їхні підопічні „скромні, гарно пишуть і добре читають”⁴¹.

Таким чином, можна стверджувати, що наприкінці XVIII – початку XIX ст. навіть в таких малих міських поселеннях Правобережної України, як Дубровиця, саме навчальні заклади виступали основним осередком освітньо-культурного

³⁶ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 286.

³⁷ Тамże, s. 294.

³⁸ Тамże, s. 293.

³⁹ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 278.

⁴⁰ О. М. Дзюба, *Едукаційна Комісія 1773–1794...*, s. 16.

⁴¹ J. Hoffman, „Księga wizyt...”, s. 292.

довкілля, – насамперед для польської шляхти, а з часом могли поєднати між собою й інші верстви міського населення. В окреслений період польська, а згодом і російська влада не чинили перешкод приватним освітнім ініціативам, якщо дотримувалися вимоги до навчально-виховного процесу, розроблені Едукаційною Комісією. В такому разі у того чи іншого міста з'являвся шанс мати ще одне вогнище освітнього довкілля, навколо якого розгорталася культурна діяльність.

Streszczenie

Olena Pryszczepa

Szkoła o.o. Pijarów w Dąbrowicy na Wołyniu jako centrum życia oświatowo-kulturalnego w końcu XVIII-pocz. XIX w.

Na podstawie sprawozdań Komisji Edukacji Narodowej (k. XVIII – pocz. XIX w.) w artykule przeanalizowano działalność szkoły o.o. Pijarów w Dąbrowicy. Autorka pokazuje podstawowe kanały komunikacji związane z tą instytucją oświatową. Przedstawia szkołę o.o. Pijarów jako najważniejsze centrum środowiska kulturalnego tego miasteczka, zdolne do jednoczenia wokół siebie nie tylko polską szlachtę, ale i przedstawicieli innych warstw społeczności.

Резюме

Олена Прищепя

Школа Пиаров в Домбровицы на Волыне как центр учебно-культурной жизни в к. XVIII – нач. XIX в.

На основании отчетов Комиссии Национальной Эдукации (конец XVIII –начало XIX в.) анализируется деятельность школы пиаров в Домбровице. Прослеживаются основные каналы коммуникации, связанные с этим учебным заведением. Предлагается считать школу пиаров основным центром культурной среды этого местечка, способного объединить между собой не только польскую шляхту, но и представителей других слоев населения.

Ключевые слова: Комиссия Национальной Эдукации, школа пиаров, Домбровица, Т. Чацки, польская шляхта.

Summary

Olena Pryshchepa

The School of Piars in Dabrovytsa in Volyn as a Center of the Educational and Cultural Life at the End of the 18th – the Beginning of the 19th cc.

Using reports of the Educational Committee (the end of the 18th – the beginning of the 19th cc), the article analyzes the activities of the Piars School in Dabrovytsa. The article traces the main communication channels related to this educational establishment. The author suggests considering the Piars School as the key center of the cultural environment of this town, which was helpful in connecting not only the Polish nobility, but also representatives of other layers of citizens.

Key words: National Educational Committee, Piars School, Dabrovytsa, T. Chatsky, Polish nobility.

